

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 21. aug. 1974

Nr. 65 (3953)

16. aastakäik

Oslo-minister "kaitseliidust" Kus see asub?

Oslo-valitsuse sõjaminister Avdy Anderson USA-s õiendab Kanada "Meie Elus" oma kriitilise sõnavõtte, andes mõningaid informatsioone oma formeerimisel oleva "Kaitseliidu" kohta, eirates sealjuures, et formeerimine toimub USA-s:

— Formeerimisel olev Ülemaailmne Eesti Vabatahtlik Kaitseliit on esialgu patriootiline, aga mitte paramilitaarne organisatsioon, nagu seda Moskva juhid provotseerivalt seletavad. (Vaata "Eesti Postimees" nr. 13, 27. juunil 1974.) Kaitseliidu toetusel võiks meie seaduslik Vabariigi Valitsus, millel on 70–80% pagulaseestlaste poolehoidu, rahulikult elada ja oma rahvuslikku tööd teha.

ÜEV Kaitseliit kutsutakse ellu maades, kus see võimalik

vastavalt asukoha maa seadustele ja määrustele...

Ülemaailmne Eesti Vabatahtlik Kaitseliit apeleerib nende eesti poegade ja tütarde poole, kes austavad Eesti Vabariiki, tema põhiseadust ja põhiseaduslikku Valitsust ning tahavad, ausalt võidelda oma isade riia vabaduse eest ja ei tee kompromisse ei vasakule ega paremale.

Kaitseliidu liikmeteks võivad olla kõik patriootlikud endised Eesti Vabariigi kodanikud ja nende järglased, keda kaitseliit leiab tarvilikuks vastu võtta. ÜEV Kaitseliit paguluses pole mitte kvantitatiivne, vaid kvaliteetne.

Järg lk. 7

Paul Keres algab uut karjääri rahvusvahelise suurmale kohtunikuna. Kas juhib ta järgmist maailma-meistrivõistlust?

Sinimustvalge all ITF konverentsil STOCKHOLMIS

Stockholmi stoomus ühe maailma suurima kutseühingulise keskuse — Rahvusvahelise Transporditöölise Föderatsiooni ITF — kongressi Folkets Hus'is. Osavõtivate rühvuste lippude hulgas konverentsisaalis rippus samaväärseina teistega Eesti sinimustvalge. Ja veel enam — ITF kõrgeima organi peanõukogu (general council) täisõiguslikuks liikmeks valiti eesti esindaja Nikolaus Metslov. See oli esimest korda, kus kõrgeimasse instantsi on pääsenud esindaja Baltimaadelt.

Seni oli N. Metslov nõukoguliikme asetäitja. ITF-i nõukogu on terve rida tuntud nimesid nagu USA esindaja T. W. Gleason, kelle eitiv seisukoht Rootsi valitsuse ja avalikkuse vasakradikaalse hoiaku suhtes on muide üldiselt tuntud ja kelle intervjuu ilmus Rootsi TV-s alles hiljuti, siis Rootsi transporditöölise juht H. Ericson, kes on ainukeseks Rootsi esindajaks selles organisatsioonis. Nõukogu liikme asetäitjate hulka valiti muide kongressil Briti juhtkonna ja meeskonnaliikmete unionide peasekretärid, nende organisatsioonidega on Eesti Meremeeste Unionil, kes on ITF-i liige, kauaaegsed tihedad vahelkorrad.

Kuigi kongressi sekkordne tehniline korraldaja Rootsi on tuntud oma reserveeritud hoiaku poolest rändesõlmede, gussesse maadesse, oli siiski tähelepanuväärne, et kogu kongressi ajal lehvits kongressimaja, esindusliku Folkets Husi sisserõudlute teiste maade lippude hulgas alla ka suur Eesti sinimustvalge lipp. See oli asetatud Eesti delegatsiooni liikmete peade kohale, nende ees laul oli suur siil pealkirjaga "Estonia".

Eestit esindasid kongressil Eesti Meremeeste Unioni peasekretär N. Metslov delegaadinä ja kapten K. Matson nõuandjana.

Kongressile oli ilmunud üle 800 osavõtja kõigist maailma-kaartest. Puudusid muidugi kommunistlikud "ametühingud", kuna ITF-i põhikirja näeb ette, et sellesse organisatsiooni võivad kuuluda ainult demokraatlikult häälestatud unionid. Olgu aga märgitud, et kommunistid ja nende mõttekaaslastel on püüdnud ja püüavad järjekindlalt oma kanda kinnitada ja koostööd sobitada ITF-i kui erakordselt mõjuka ja tugeva kutseühingute keskkusega.

Ka sellele kongressile esitati ühe Briti vasakpoolse unioni poolt ettepanek, milles soovitati rahvusvahelise "kutsealase" koostöö arendamist ITF-i ja teiste kutseühinguliste keskuste vahel vaatamata poliitilistele ja ilmavaatlustele erinevustele.

Ettepanek oli võrdlemisi ettevaatlikult ja süütult redigeeritud ning seda põhjendati kongressil väga osavalt. Toodi ette, et terve maailm elab praegu rahuliku koostöö tähe all: koostööd ja läbirääkimisi peetakse USA ja Nõukogude Liidu vahel, seda arendavad Lääne Saksa ja Prantsusmaa ja miks ei peaks siis transpordi

Järg lk. 7

Nikolaus Metslov

Edukas kümne- võistleja

Tallinna staadionil toimus augusti algupäeval USA-N. Liidu -Läänesaksa kolmikmaavõistlus kümnevõistluses. N. Liidu meeskonnas võistlesid Eestis olunevatest sportlastest eestlased T. Suurvälgi, J. Lember ja H. Sildoja ning venelane B. Tolmatshov.

Edukaim nendest oli Jaan Lember, kes tuli 7.865 punktiga teiseks ameeriklase Bruce Jenneri järel, kes kogus 8.308 punkti. Võrdluseks võib märkida, et äsjased Rootsi esivõitlused kümnevõistluses võitis Hedmark 7706 punktiga (kes mullu oli ka Eesti-Rootsi maavõistluse parim, kuigi eestlased võitsid meeskonnavõistluses).

Maadevahelise võistluse Tallinnas võitis N. Liit 46.812 punktiga, teiseks tuli USA 46.309 punktiga ja kolmandaks Lääne-Saksamaa 46.309 punktiga. Samavõrdseis toimus ka naiste viievõistlus, mille venelased võitsid USA ees.

P. Keres MALE kohtunik

Rahvusvaheline maleliit FIDE on nimetanud suuremister Paul Keres rahvusvaheliseks malekohtunikuks.

Nimetamine tähendab seda, et FIDE loodab Keresel rakedada rahvusvahelistel malevõistlustel ja turniiridel. Ajakirjanduse poolt lisatud kommentaarides üteldakse, et Keresest kui eestlasest loodetakse, et ta "esineb neutraalselt ida ja lääne vahel".

Eesti kool kutsub jälle!

Laste suvepuhkus on lõppenud ja koolid algavad. Stockholm ja Göteborgi eesti algkoolid kutsuvad jälle kõiki kooliealisi eesti lapsi rahvuslikku kooli, kus peale tavalist õppeainete pannakse alus ka eesti

keele kasutamisele ja kirjutamisele ning kodumaa tundmisele.

Eestlastele ja juutidele on almsaina jäänud privilegieeritud seisund pidada oma erakooli

riigi toetusel, sest riigi- ja koolivõimud peavad neid kooli motiveeritult. Pealgi on nende õppetase osatunud keskmisest kõrgemaks.

Teisipäeval algas aktusega õppetöö Stockholmis vanalinnas

moodsas koolimajas töötavale eesti algkoolile, kuhu jälle kogunes uus generatsioon. Mülused algajad, keda näeme piltil, on tänava juba "suured" ja lähuvad teise klassi (EPL-foto TIPPÖ).

EPL

NATO-KRIIS

Kolmapäeval, 21. aug. 1974

Kreeklased panid Makariose kukutamise aktsiooniga sõna tõsiselt mõttes tule räästasse. Iseenda katuse alla, sest asjade arenedes on aktsiooni inspireeritud Kreeka sõjaväeavalitsuses olnud sunnitud vabatahtlikult lahkuma ja kutsuma oma demokraatlikku vastase Karamanlise koju, et päästa olukorras, mis päästa annab. Kreeka on nimelt väljakutse esitanud omavõllise status quo muut-mistakke oma naabrile ja Nato-partnerile Türgile, kelle-ga koos nad on Kyprose nn. ga-ranteerijad-rigid, kolmas on Inglismaa. Ja Kyprose kriis ongi kujunenud garanteerijate-kriisiks esmaajoones, kuigi ve-ristatakse Kyprose elanikkon-da, kelle huvidid mõlemad pooled ütlevad kaitsvat – Ing-lismaa on rohkem pealtvaataja draamas.

Türgi käes on trumbid, kuna türgi on sõjaliselt mitu alinult kohal Kyprose saarel, vaid ka tugevam Kreekast. Viimane mängis välja oma viimase tu-gemava kaardi Nato liikme-skonnast lahkumisega, ilmse eesmärgiga sundida juhtivaid Nato riike, eesotsas USA ja Inglismaaga survet avaldama türklastele, et need lõpetaksid Kyprose okupeerimise operat-siooni.

Türklastel nimelt kindlusta-vad uues operatsioonis kyprose rahvuskaardi saare põhjapool-setel aladelt väljatõrjumisega kontrolli selle üle kolmandiku üle saarest, mis Ankara arvates peaks kuuluma türgisest kü-proslaste haldusele autonoomse alana. Nüüdmine, millega Genfi läbirääkimistel kreeklased ei tahtnud leppida, leides, et üks viiendik elanikkonnast ei või vältisda kolmandiku saare üle, pealegi tähendaks saare kaheksa tsiooniks jagamine suurt elan-ikkonna ümberpaigutamist nii kreeklaste kui türklaste osas, kus aga enam kannataksid kreeklased. Ankara ei lasknud Ateenat venitada ja ultimatiivi-se tähtsaja mõõduisid katkes-tas vaherahu ja alustas edasi-marssi esialgsete sillapeast. Marss, mis kahe Nato-riigi va-hekorra viis taas sõja puhke-mise piirile.

Nii kreeka kui türgi tsiviilva-litsused on sunnitud sisemise surve tõttu prestiižihoidvatele sammudele, kuigi on raske uskuda, et nad sooviks sõja

puhkemist. Türgi kardab oma suurt vene naabrit, kes Vahe-mere piirkonnas ühe suuremat rolli mängib. Sama kõhe tunne on ka Kreekal, kel pealegi on Dodekaneesid Kreeka elanik-konnaga otse Türgi ranniku ees, mis sõja puhul kahtlemata viivitamatult türgistuksid.

Sellel taustal on ilmselt, et Kreeka ei saa iseenda huvides päriselt Nato-liitlusest lahkuda, kuna see sunniks teda varsti valikut tegema lääne ja ida vahel. Lahkumine on poliitiline väljapressimine eeskätt USA vastu, kellel on bilateraalsete lepingutega praegu olemas ka sõjaväelised baasid Kreeka sadamates, millesid võidakse üles üldida Natost lahkumise konsekventsina.

Arusaadavalt on vähemalt hetkel tekkinud vaakum, mis on Nato seisukohalt küllalt ohtlik ja sunnib läänliitlasi diplo-maatilisele aktiivsusele, et normaliseerida Ateena-Ankara vahetõrje.

Normaliseerimine on aga võimalik ainult Kyprose-kok-kuleppe kaudu, milles kreekla-ste huvid praeguses olukorras on üsnagi halvasti kaitsitud. Sõ-javäeavalitsuse poolt loodetud saare Kreekaga ühendamise asemel tuleb nüüd demokraat-likul Karamanlisel energiliselt rõhutada Kyprose iseseisvust ja UNO liikmesolekut, mispärast ei Kreeka ega Türgi väljapool-let ei saa saareriigile peale sun-di-da mingit omapoolset lahendust uue põhisõude või saare ja-gamise näol.

Türklastel omakorda tahavad lõplikult garanteerida Kyprose türklastkonna autonoomia ja nende taga seisavat viimased eriti kreekaküproslaste kauaaegse ebaõigluse ja surve taustal. Kes on Kyprosel näinud türgi "getosid" linnades, mõis-tavad, et vahekorrad ei ole rahvusgruppide vahel kuidagi-giisil olnud normaalsed. Türk-lased enamuses on pidanud elama vanalinnade ringmüüri-de kaitsvas varjus.

Ateenas mängitakse praegu kõrget mängu. Karamanlis sunnab Natost väljaastumise-ga rahva pahameele läänliitlaste vastu, mis sobib suurepäraselt taaskonsultiteeritud kommu-nistlikule partelle kui ka Krem-lile. Selles olukorras võib valit-sust tekkida küsimus proovida ida välja mängida lääne vastu, mis võib kaasa tuua ettenäge-matuid olukordi. Juba sellepär-ast, et N. Liit iga hinna eest tahab Euroopa lõunatiival kanda kinnitada, mida muidugi Nato ei saa lubada.

Praeguses faasis ei ole Ma-kariose, tema järeltulijal Kle-ridesel ega ka türklastel kü-proslastel endil palju midagi ütelda.

KLA

AH-saated

Ameerika Hääle ees-tikeelised saated antak-se edasi igal pealelõu-nal kella 16–17 rootsi aja järele ühe tunni kestuses. Leinealad on järgmised: 13 m (21740 kilohertsil), 19 m (15270 ja 25235 kilohert-sil), 25 m (11960 kilohert-sil) ja 31 m (9680 kilohertsil).

VÄLISKOMMENTAAR

Järelokaja idast

Et Watergate-afäär mängis ot-sustavat osa Richard Nixonil taga-sistumisel USA presidendi kohalt, on kogu läänemaale küllalt hästi teada. Selle eest on hoolt kannud ajakirjandus koos raadio ja televisiooniga. Need massi-meediumid jälgisid selle kurikuul-sa juhtumi selgitamist ligemale kahe aasta jooksul, kohati kuni tüütavate üksikasjadeni.

Teisti oli lugu kommunistlikus idamaailmas, kus Watergate-afäär valgiti massimeediumides üldiselt maha. Kui välisajakirjanikud mõ-nikord püüdsid selle väikimise h-jhust selgitada, vastati neile leht-salt väitega, et tegemist olevat si-suliselt USA siseseajaga, millesse teistel pole vaja ennast vahele se-gada.

Nõnda kestis kõik kuni president Nixonil tagasiastumiseni ametist. Alles päev pärast seda võeti küs-mis üles Nõukogude televisiooni-saates, kus vene kaks juhtivat po-liitilist kommentaatorit – publi-sist Valentin Zorin ja Nõukogude ametliku teadetebüroo Tass juha-taja L.Eonid Zamjatini poole tunni kestl sündmust arutasid. Mõlemad olid üksmeelselt arva-misel, et Watergate-afäär olevat olnud ainult abinõuks, mida ame-rika kongressi demokraatlik enamus kasutas oma võitluses va-bariiklastest presidendi vastu.

Demokraatide erakonna võim-himu, kasvav inflatsioon ja aland-lukult roomava ajakirjanduse toe-tus olevat viinud presidendi lah-guseni. Kunagi polevat tegemist olnud sellega, kas Nixon on teinud mõnd viga või olnud segatud Wa-tergate-afääri. Zamjatini väitis koguni, et demokraadid olevat seda juhtumit kasutanud pidevuse tekitamiseks USA-s eesmärgiga katsuda leida rahva suuremat toet-ust enestele kongressivalimiste eeloleval sügisel ja presidendiva-limistel 1976.

Kremli esimesel ei tulnud ühtki kommentaari seoses Nixonil taga-sistumisega. Hiljem andis Tass kokkuvõtte Nixonil lahkumiskõn-koos tema kommentaariga, et koostööd N. Liidu ja USA vahel tu-leb laiendada. Ülemnõukogu pre-sidiumi esimees Nikolai Podgor-nõi saatis samal päeval õnnesoovi-tegrammi USA uuele presidendile Gerald Fordile, tänades viimast ühtlasi tema lubaduse eest töötada rahu heaks. Ford oli kõhe pärast ametisse astumist teatanud sellest lähtuvalt välismaade juhtivatele riigiteestele, nende seas ka N. Liidu parteijuhile Brezhnevile.

Eesti mööbel USA astro-nautide jaoks

"Sovetsaka Estonia" teatas oma lugejale, et mööblikombi-naat "Viisnurk" Viljandis on saanud Moskvast mitte tavalise tellimuse, nimelt telliti "Viisnurgalt" mööbel ameerika astronautide korterites-se, kes tulevad esilevala asatse Nõukogude Liitu treeninglaggeri-se sooses 1975 aastal toimuva "Aa-vavallatmisega" koos vene as-tronautidega.

Milliseid mööbliesemeid "Viis-nurk" ameeriklaste korteritesse valmistavad, jätab ajaleht mär-kimata, kuid tähendab siiski, et see pole tavaline, vaid erakorraldelt austav tellimine. Teiste sõnadega tähendab see seda, et eesti möö-belispääd on üleiluliselt kõige pa-remad töötetud. Mööblikombi-naat "Viisnurk" on pidevalt val-mistanud laudu, toole, riideid ekspordiks kas teistesse liidu-vaariikidesse või ka mujale nagu seda juba kaunemat aega teeb Võ-rus asuv mööblitööstus, kelle eri-laks on raamatutruulite valmista-mine inglismaale.

Temale saadetud lükkis teksti pole teatavaks tehtud, kuid välis-diplomaatide andmetel on Ford venelaste kinnitanud, et Richard Nixonil lahkumine ametist ei muu-da vähimalgi viisil USA koostöö-politiikat N. Liidu suhtes. Brezhnev oli sel ajal puhkusel Krimmis ja tema vastuse kohta puuduvad tead-ted. Ametlikult on juttu ainult Ülemnõukogu presidiumi esimehe Podgornõi telegrammist, milles avaldatakse usalduslikku lootust, et sidemed N. Liidu ja USA vahel ronevad tulevastele aastatele veelgi rohkem mõlemate maade kasuks.

Hilina omalt poolt on kogu Wa-tergate-afääri suhtunud niisama tagasihoidlikult nagu N. Liit. Va-litsusjuht Tshu En-lai tähendas sel-puhul ükskord lühidalt, et juhtumise pole iseenäost midagi erilist, kuna taolisil seiku on USA-s olnud va-remgi ja midagi niisugust võib juhtuda ka edaspidi. Teistel küljet on hiinlased aga nõus tunnistama, et nende arvates läheb Richard Nixon ajalukku kui mees, kes kat-kestas kaks aastakümnet kestnud Hiina sissepiiramise oma jaloilse külskalguga Pekingisse 1972 veebruaris.

Nixonil sammu hinnatakse seda rohkem, et ta endise ägede kom-munismivaenlasena muutis nli oma seisukohta kui USA senist po-liitikat Hiina suhtes. Aga kõigest sellest hoolimata ei tähenda Nixonil langus siiski mingit katastroofilist kaotust Hiinale, kuna USA poliitika on juba asunud suhete normaali-seerimise teele Hiina rahvavaba-riigiga.

Pekingi valitsejate arvates on kõige tähtsam, et Henry Kissinger püsib USA välisministriina. Ta on mees, kellega võib kõnelda, tä-hendas Tshu En-lai kunagi pärast Kissingeri viimast külskäiku Pekingisse möödunud aasta no-venbris. Kissinger oli siis kinni-tanud, et mis USA-s ka võiks juhtuda, jääb ameerika välispoli-tika Hiina suhtes kehtima hooli-mata administratsiooni isikulisest koosseisust.

Vihe käis tõenäolikkult Water-gate-afääri kohta. Pealegi pole Ge-rald Ford uue presidendina mitte tundmatu hiina valitsejatele. Ta külastas Pekingit 1972 juunis ja ei jätanud juba siis kahtlust, et ta ja-gab Nixonil poliitikat Hiina suhtes.

A. K.

Hotelliehituse suurtellimus Rootsile Venest

Rootsi ettevõtte Skanska Cementguteriet ehitab Nõukogude Liidu kolm suurtelli, mis on projekteeritud Moskvasse, Leni-ngradi ja Kiievisse. Äritehingu väärtus on vähemalt 500 miljonit krooni ja see annab tööd umbes kuuele sajale rootsi ehitustöölisele.

Sest hotellid ehitatakse täiel määral rootsi tööjõuga ja rootsi ehitusmaterjaliga, mis trans-porditakse N. Liitu. Materjal osas tuleb vaid vähem osa Sov-jeti varustajalt.

Tellimus Skanska Cement-guterietile on andnud soveti tu-rismihing Interuist. Üs nõu-kogude kaubandusministri abidest, Alhimov, on Rootsis pidades läbirääkimisi ehituste finantseerimise kohta.

SE-pank annab muuseuma krediite seitsme kuni kaheksa aasta peale. Rootsi on ka varom ehitatud välismaale hotelle, kusjuures nähtus, et umbes 80 protsenti lõpingusummat läks tagasi Rootsi palkade ja ehitusmaterjali tasumise ja chi-tusmaterjali tasumise näit. Oletatakse, et olukord kujuneb samasuguseks ka nüüd.

Suurim Intouristi hotell tuleb

Leningrad, kokku kahe tuhan-de voodikohaga. Moskva hotell on 1500 voodikohaga ja Kiievi oma tuhande voodikohaga. Skanska Cementguteriet on lubanud, et hotellid on tip-top valmis kaks ja pool aastat pä-rast ehitustööde alustamist. Rootsi antud hotelli-order on vaid osa Sovieti hotellide hita-mise programmist, mis on ula-tuslik. Igal aastal reisib puh-kustele 70 miljonit venelast omaenda riigis. Lisandub 3 miljonit välis turisti, kellele arv muuseumas aastast-aastasse tõu-seb.

Ka Tallinna osas on välis-turistide arv niivõrd suurel mää-ral tõusnud, et eestlaste uhkus, suurtell "Viru" hakkab ka kitsaks jääma. Eriti suvel, mil nii sieriigi suvitajate kui ka välis-turistide arv on suur.

Rendisemäär tõusis 1%

Riigipank tõstis diskonto seniselt kuuel protsendilt seitsmele. Viimati tõsteti rendisemäära aprillis ja samuti ühe protsendiga. Diskonto tõstmise põhjuseks on mure välisvaluuta pärast, mille varud on tunduvalt langenud. Ainuüks juulis vähenes valutare-serv kolmveerand miljardi krooni võrra.

Rendisid välismaal on tun-duvalt kõrgemad kui Rootsis, mistõttu ettevõtted meeldi loo-laanunud raha siinsetest pan-kadest. Teistel küljetel aga pole ettevõtted olnud eriti huvitatud oma välismaal asuvat kapitali koju tooma.

Diskonto tõstmisega vähen-datakse rendisemäära vahet Rootsis ja välismaal. Peale sel-le tehakse välismaal laenami-ne populaarsemaks sellega, et seni kehtinud restriktioonid kaotatakse. Ja Pangad ei väl-jasta laene üksiklõki kui kerge-käelise.

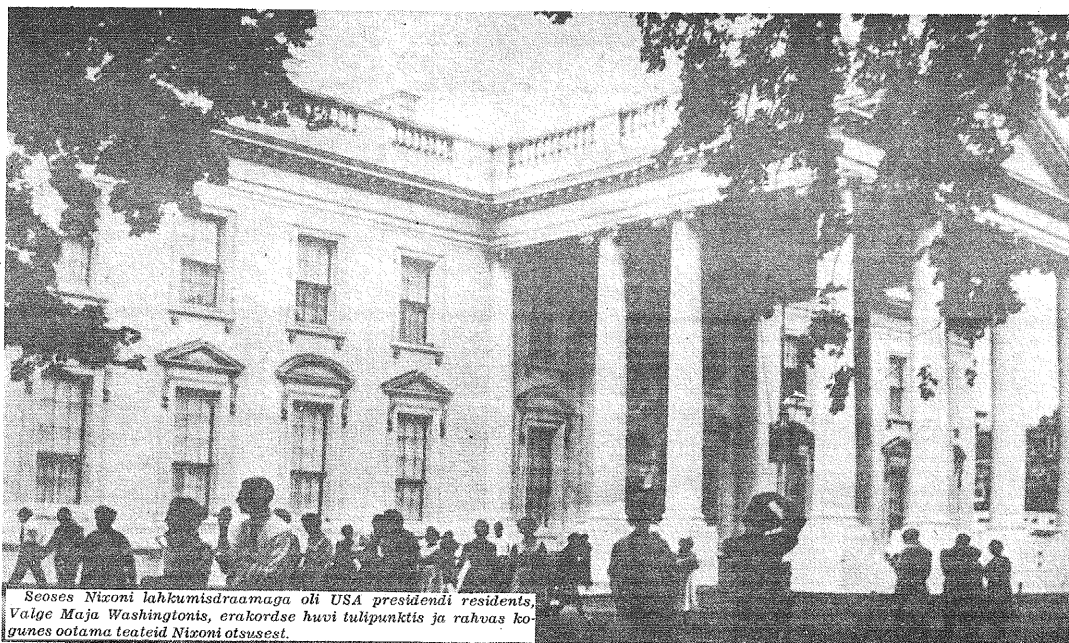
Rendisemäära tõstmisega kaasuvad muidugi kui nega-tiivsed efektid. Näiteks tõuse-vad üürid korterimajades, ka villades elamine kallineb, raha laenamine on kallim, aksiate kursid langevad.

Eeliseks on aga asjaolu, et raha pangas boidmine tasub end paremini ära. Kõrgem protsent vähendab ka infla-tiooni kahjustava efekti. Kuna seniajani oli inflatsioon kesk-miselt kaheksa protsenti aas-tas, tähendas hoiuste pangas pidamine üksikisikule selget kahju.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor
Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallington 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskilatus Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eeskilatus, tel. 016/14 77 72
Eeskilatuspostiga nr. 15 67 70-0
Kulutuslehtedele postiga 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlägg AB,
Stockholm
Tellimishinnad:
Aasta kr. 170:—
Termin (4 kuud) kr. 62:—
Kuu kr. 17:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLÄGG AB
Trükkiija: Eeskilatus-Kurirens
Tryckeri AB Eeskilatus 1974

Seoses Nixoni lahkumisdräamaga oli USA presidendi residents, Valge Maja Washingtonis, erakordse huvi tulipunktis ja rahvas kogus ootama teateid Nixoni otsusest.

Mis on saanud Ungarist?

Ungari noorema generatsiooni jalajälgi – Peter Gasztonyi – on avaldanud "Schweizer Monatshefte" (mai, 1974), samuti "Nemzetis" (nr. 4/5-1974) pikema uurimistöö olukorra kohta Ungaris tänapäeval.

Muu hulgas kirjutab ta Ungari majanduse kohta, et Moskva on annud küll Budapestile pisut vabamad käed väliskaubanduse korraldamiseks, kuid selle kaudu hangib Kreml omale märgatavaid lisasissetulekuid. See "vaba kaubandus" on põhjustanud viimastel aastatel ca 3 prots. inflatsiooni, mis kommunistliku majandussüsteemi juures on lubamata nähe. "Majanduslik vabadus" pole aga põhjustanud mingit mainimisväärset elustandardi tõusu Ungaris.

Edasi tootab autor, et majanduslikku, samuti poliitilist "vabadust" tõlgendatakse täiesti valesti läänese. "Kadarlik" ungari ajakirjandus esotas "Nepzabadság" on sama vihane Läänele kui seda on "Pravda" Moskvas. Nii UNO-s, kui ka kõikjal mujal, toetavad Ungari saadikud pimesi kõike N. Lõidu ettepanekuid. Näiteks 1973 Viinis aset leidnud relvasühendamise konverentsil tahteti päevakorda võtta punaarmee tagasitõmbumist Ungarist, kuid Ungari kommunistlikud võimud protesteerisid selle vastu, tähendades, et N. Lõidu vägede kohaleolek on nende sisemine asi, mis teistele korda ei lähe!

PUNAARMEE KOHALOLEK

Punaarmee küsimusest läheb rahvas valides mööda. Võimuaaramisel 1966 deklareeris Kadar, et punaarmee lahkuu maal niipea kui kord on taastatud, kuid paistab, et see pole taastatud tänapäevani!

"Ajutiselt" Ungari territooriumile paigutatud punaarmee osad kuuluvad N. Lõidu lõunaarmee koosseisu ja avalike andmete järele peaks neid olema neli diviisi. Nelles liisundavad aga arvukad mehaniseeritud üksused, samuti tulevad N. Lõidu lennuväe eskadriidid. Palju punaarmeeleasi on Ungaris, seda ei tea keegi.

Kokkuleppe kohaselt peaksid punaarmeeleasad alluma Ungari kohtule, kuid seni pole kohalikes kohtutes arutute all olnud ühegi punaarmeeleaste süütoet.

Asja Moskva ja Budapesti vahel sõlmitud kokkuleppe kohaselt anti "Varssavi pakli raames" Ungarisse majutatud N. Lõidu ohvitseridele "diplomaadid immuniteet". Selle lepingu sõlmimisel näitas

suuri teeneid Kremlile kaitseminister Czinega, keda skandaalse eraelu tõttu on mitmel korral tahtnud vallandada ning isegi parteist välja heita, kuid alati on teda oma kaitse alla võtnud kõrged punaarmee kindralid ning Czinega istub edasi ministri kohal.

MAJANDUSLIKUD MURED

Igapäevasest elust on ungariaised täielikult välja lülitatud poliitilise ja militaarse mõtlemise, kuid nende päid täidavad majanduslikud mured. Soovitakse omada autot, olgugi et selle muretsemine käib paljudel üle joo. Tänapäeval võib arvestada, et Ungaris on ca 400 000 autoomaniku, st. iga 28-as ungari elanik omab auto ja iga neljas auto kuulub tööstustöölisele. Kulud aga kasvavad ja teevad muret perekonnapeadele. Auto kasutamine (ilma ostusummat) maksab aastas ca 10 000 forintit, kuuksuure keskmiseks aastasissetulekust inimestel on ca 36 000 forintit.

Viimastel aastatel on kujunenud moeks nädalalõpu majakeste muretsemine. Eelistanumaks piirkondadeks on Balatoni järve ümbrus ja Doonau käär. Majasid osteti, kas Austriast või Soomest, viimase ajal loodetakse neid aga peamiselt Ungarist.

"UUS KLASS"

Markantne enamus neist, kes võivad omale lubada eelmajalut lüksust, kuuluvad nn. "uude klassi". "Uus klass" ei koosne ainult kõrgetest parteifunktsionääridest, vaid ka kättiste tehnilisest ning majanduslikust juhtkonnast. Siin kohal vääraks mainimist autori märkus, et paljud majandusala tegutsevad isikud võivad teenida rohkem kui mõni minister Budapestis.

Majandusliku kandejõu suurenemisega hakab "uus klass" üha enam nõudma aumärke ja tiitleid, isegi vanad kommunistid on sellest nõudmisest nakatunud.

Kolmekümne aasta eest, suurmaamandi liikveerimisel, deklareeriti, et tiitlid ja aumärgid kuuluvad "vanale Ungarile", mis on igaveseks läinud ajajaluku. Juba on aga kerkinud üles uued aumärgid ja kolivad tiitlid. Ministeeriumide juurde on loodud arvukalt "riigisekretäri" ja "ministri asetäitja" kohti. Kunagi varem pole doktori kraad olnud nii lugupeetud Budapestis, kui nüüd. Valitsuse dekreediga antakse ametnikele "nõunku" ja "ülemnõunku" tiit-

leid, enne II maailmasõjaajastest "rügnõunku" ja "ülemnõunku" asemel.

KORTERIKRIIS

Suurimaks probleemiks võimudele on korterikriis. Peale sõda on ehitatud üle veerand miljonit uut korteri Budapesti, kuid vähemalt sama palju tuleks veel ehitada, millega loodetakse vältida juba kunagi 80-date aastate keskel.

Uutest korteritest antakse ainult 1/3 korteripuiduse all kannatavale kodanikele, teine kolmandik reserveeritakse "erijuhtudeks" ("uue klassi ja Ungari elunevate välismaalaste – venelaste jt. tarvis) ning viimane kolmandik neile, kes elavad majades, mis kuuluvad lammutamisele.

Korterikriisi all kannatab kõige enam noorus, kelle elukorterite puuduse tagajärjel pole võimalik perekonda rajada.

RASKELT MÕJUTATAV NOORUS

Taiseks suureks probleemiks on nooruse hoiak. Juba aastaid tagasi tühistati määrus, mille järele võeti ülikoolidesse üliõpilasi ainult sotsiaalse päritolu järele, nüüd arvestatakse rohkem varajaseimate õppetulemustega, kuid vastuvõtmise selektsioonis siiski väga rangelt vastav parteikomisjon. Ilma ülikoolita pole enam keegi võimalik pääseda "uude klassi".

Parteipidud püüavad "kadarliku" noorte organisatsiooni kaudu võtta noori oma ringi, kuid seni pole see lootus nii tähtsustunud. Noorte hulgas pole leidnud mingit kõlapinda ateistlik liikumine ega internatsionaalse proletariaadi propaganda, samuti pole kommunistlik rezhim suutnud noorte hulgas välja rootida "neetud" rahvusstunnet.

PARTEI SISEMURED

Palju peavali teeb parteitippudele asjaolu, et isegi oma partei liikmeid on võimat poliitiliselt innustada. Parteikoosolekuid peetakse mehaaniliselt, tasuta teke liiknemaks ja kuulatakse kannatlikult etteandele, kuid ilma vähemagi huvita. Parteitippude ja rahvamassi vahel kehtib mingi relvarahu või kumbki käib oma teada ning mõlemad püüavad tallest võimalikult viha segada.

Ungaris pole tänapäeval keegi sunnitud aktiivset poliitikat osavõtma, seda ülesannet täidab parteijuhkond esotsas Kadariga. Kõrgeim seisab praegu selles, kui kaus suudab Moskva hüpliknuk olla halva tarvisse juures seda te-

Janos Kadar on pärast ülestõusu verist mahasurumist teostanud nagu ta eelkäijadki Moskva soovet, talle on aga lubatud ja soovitatud kasutada pisut "pehmeid kindaid".

ha? Kadar olla juba korduvalt avaldanud soovi teenistuskohalt tagasi astumiseks, kuid temale pole seni leitud järglast.

Kaks isikut, keda varem mainiti Kadaril troonijärglasena, on viimase aasta jooksul välja langenud:

F. Valyi, majanduseksperdi ja peaministri asetäitja, kes hukkus hiljuti kukkudes ühel kontrollkäigul rauasulatusahju ning Z. Komocsini, keskomitee liige ja parteideoloog, keda tabas raskekujuline närvihaigus ja kes vedab nüüd oma eluipävi närvihaiglas. Salajaste andmete kohaselt puuduvat temal väljajaavad paranemiseks.

TULEVIKU VÄLJAAVATED

Arngut Ungaris ei oska keegi ette näha. See sõltub nii Kremlist kui ka üldise olukorra kujunemisest Ida-Euroopas, kus tähtsast osa mängib Jugoslaavia põhjapärast vastu Ungarit, mis seni on võimaldanud Titot edukalt säilitada oma sõltumatut diktatuuri. See "geograafiline" asend on võimaldanud ungarlastele mõningaid "pisikesi vabadusi". Rahvas kardab Budapestis, et Kadar või isegi Titto surmaga võivad kaduda kõik need "pisikesed vabadused", mis lääne mõistete kohaselt on enam kui tagasihoidlikud, kuid idabiooki naabrite juures tekitavad tohutut kadedust ning pahameelt.

J. ADILA

Uurimisreisil Norras

NEW YORK (VES) – Prof. dr. Matti Kaups, kes tegutses Budapestis, Minn. ülikooli õppejõuna, siirdus koos prof. dr. Cotton Matheriga viieks nädalaks Euroopasse, peamiselt Norrasse uurimismatkale. Norras tahavad nad uurida kaugelid alasid, kuhu nüüd on ulatunud kultuur, tsivilisatsioon, tööstustegevus ja moodne elustiil, et näha, kuidas seal on nüüd eluolu muutunud. Nad tahavad seal uurida ka loodusertvõtmise probleemi.

Edasi on nendel kavatsus uurida ruunikive ja külastada viikingite kalmistut, kus on palju viikingeid maetud ja leidub suurel hulgal raudkive mitmesuguste mekidega. Sogne fjordis nad tahavad uurida viikingite merematkut, mis ulataski kuni Ameerikani.

Dr. Kaups sõidab Norrast Helsinki ülikooli kutsel, kus toimub Soome kultuur-konverents. Matti Kaupsil on seal mõned etteanded Soome kultuuri ja saunade leviku kohta Minnesotas. Tal ilmus pikem uurimus "A Finnish rith in Minnesota" Minnesota Teaduslikus Akadeemias zhurnalis ja "The Finnish Sauna" eribroshüürina.

Terror jätkub

NEW YORK (VES) – Lääne jõudnud vene põrandaalune informatsioonibülletään "Samizdat" toob ära protestikirja, mille saatnud Kunes Venes tuntud kirjan-destegest ja teadlast, nende seas ka A. Sahharov.

Kiri oli saadetud Rahvusvahelisele inimõiguste kaitsekomiteele, inimõiguste kaitse liigale ning teistele rahvusvahelistele orgidele Viktor Haustovi kaitseks. V. Haustov mõisteti Orjolis 4 a. orjolaagrisse ja 2 a. asumisele nõuk. vastase agitatsiooni pärast.

Haustov vabanes alles vangist, kus ta istus 3 a. osavõtu pärast valikest demonstratsioonist Moskvas Ginsburgi ja Galanskovi kaitseks.

Seekordse sündimõistmise põhjustas süüdistus, et Haustov oli sõprade samizdati toonud Orjoli linna mõned Samizdati dokumendid ja et ta olnud kaastegev Kuznetsovi vangilapileviku käsikirja edasiandmiseks läände. Kirjadele alal kirjutatud paluvad maailma avalikkust välja astuda Haustovi kaitseks.

Israellased teostavad suurmanöövri

Israeli kaitseminister Shimon Peres teeb teatavaks, et riigikaitse valvuse ja efektiivsuse harjutamise taustal mobiliseeritakse 24ks tunniks kõik reservväelased. Manööver on suurim, mis üldise Israell on esinenud viimase kümne aasta jooksul.

Samuti tegi Peres teatavaks, et Israeli üliõpilasliit on alustanud kampaaniat oma liikmete hulgas. Aktsioon näeb ette, et üliõpilased vabatahtlikult oleksid kaitseväes üks aasta kauem kui normaalselt. Israelli sunnitsid kaitseväeteenistust on kolm aastat.

1968 teostas Israel umbes samalaadse reservistide massimobilisatsiooni, mis aga tekitas suurt arvust ja pesaegu paanika: kõikides naaberriikides. Nüüd aga märkis kaitseminister, et välisadidikul informeeritakse õigeaegselt mobilisatsiooni kuupäevast.

747 pardal on reisijad nagu avaras salongis

Lend 747-ga üle Atlandi

NEW YORK (EPL) — Seitsenda nelikümneendalt seitsmele on muidugi lennukitüübi nimetus, aga seitsme ja seitsme ja neli on kokku kaheksateist ja just nii palju kordi olen ma Atlandi ületanud — ja iga kord on midagi olnud teistmoodi. Seekord oli juba Torslanda lennujaamas üllatuseks noormees ja kaks näitsikut: vormirideis ja puhtais valgetes taskutes pistolid külgedel, mis näitas, et rootslased võtavad lennukikaaperdamise võimalust ikkagi väga tõsiselt.

Ja pealegi viipas mind oma kahtlusi see saledam blondiin, kes katsus läbi mu õlad ja küljed ning püüas ja säärerd ning kellele mul kange kiusatus oli ütelda, et palun veel üks kord — see ikka liiga kiiresti! Jätsin silki ülemata lootuses, et Kastrupil juhtub midagi niisama meeldivat — aga ei, seal polnud enam midagi.

Rahvusvahelisel reisiletsikonast voogavas transiitlühiall sattu- sin istuma daami kõrvale, kes kohe küsis kas ma ingliskeelt räägin ja ameeriklannadele omase avameelsusega jutustas, et ta oli olnud oma poja pulmas Kesk-Rootsis, et poeg on matemaatika doktor, et ta nüüd lendab koju tagasi, üle Singa- pore Las Vegasse ja et ta vih- kab L.A. muajamades istumist ja ootamist. Katsusin tal seda vihka- mist pisut vähendada.

Lõpuks istusin siis seitsmesaja neljakümne seitsmes ja see on

tõesti tõeline õhulaev: üheksa istet reas ja võtab peale üle kolmesaja reisija. SAS-i auks peab ütleva, et personal on hästi treenitud ja teeb oma töö kiiresti ning ladusalt — mida on põhjust ka oodata eriti selle tõttu, et piletihind on tuhat krooni kõrgem kui aasta eest.

Uht stjuardessi kuulsin kõnele- vat meesreisijaga koguni eesti keelt, aga ma olin nende jutust kuulnud juba nii palju, et piinlik oli küsida kas nad olid Kopenhaageni või New Yorgi eestlased? Oli tar- gem vaikida. Kahe beebi jaoks kru- viti spetsiaalsed asjad lakke ja sinna riputati hällid külge ja need kaks beebit olid sõna tõsiselt mõttes juba mitmekordset õhus.

Poleks vist ime, kui neist saaks astronautid saades juba nii noorelt sellist treeningut.

Suur õhulaev lendas vaikelt ja stabiilselt ühetiseltkümne killo- meetri kõrgusel üle ookeani, maa-ruudiks Shetland, Fääri saar- ded ja Gröönimaa (mis küll sugugi roheline ei paistunud olevat, vaid lausa lumiselt ja järselt valge) — Montreal ja New York.

Ajaviteks võis näha filmi, ilma hinnata, aga kuulamine oleks maksnud kaks ja pool dollarit, sõda kaks korda ja juua "drinkisid" ning ülejäänud aja kas magada või muidu unistada.

Serveeritud toidu kohta peab üt- lema, et see oli väga maitsev, ni- hästi tükeldatud kana kui rostitiif ning sink olid haruldased pehmed

— ja seda nii tihti chartertoidu pu- hul et kohta. Lend Kastrupist New Yorki kestis täpselt kaheksa tundi ja viis minutit. Vahepeal arvas kapten, et Kennedy lennuväljal olevat äikesetorm, aga see asi oli juba enne ära korraldatud ja meie lennuk maandus ilusas päi- kespaistes.

Passi- ja tollikontrolli läks vilunud ja asjalike ametnike käes õnagi kiiresti ja valutult kui arvustada seda reisijate hulka, mis iga tund saabub Kennedy lennuväljale kõi- gist maailmaosadest. Aasta eest sõitsin samalt lennuväljalt Port Authority bussijaama ühe kree- klasest taksojuhiga, kes ütles to- kord, et ma olevat nii "nice guy" (kena sell) ja ta viivat mu kohale kuuestilkümne dollari eest ja lõi taksa-meetri hoopis kiinni.

Mõttesin siis omaette, et on liika tore kohata sõbralikke inimesi. Nüüd sama tuuri tehes taksojuht sugugi ei ülenud, et ma olevat kena sell, ega lõunud ka taksa- meetrit kiinni, aga kui me kohal olime, siis näitas taksa-meeter al- nult kümme dollarit! Ja mees tuli autost välja ja tõstis me kohvrid kõnniteele — ja see kõik kokku muutis kohe mu arvamusel inim- konnast — asjalik ja lihtne olek näib olevat ausam kui suur sõpruse kinnitamine.

Bussiterminalis leidsin, et Public Service kontor on kadunud ning Lincoln Transit oma oli hoopis kiinni, nii et läksin informatsiooni, kus istus üks kehakas neegritar, kes mu küsimusele silmapilguta- mata vastas, et see buss mida mul vaja läheb kelli kaheksa kolm- kümmend ja pileti saab kassadest kuusti-kuustelst-seitselst- kahek- sateist. Tegin omas ajus ühe nota- bene tema haruldase mälu kohta.

Kassas kuustelst istus samuti tõmmunahaline naine (ametlik nimetus on: dark complexion), kes müüs mulle pileti ja lausus lühid- alt: "Gate one seventeen".

Kui lõpuks oma kahe kohvriga olin bussis ja liinge tõmbasin, siis selgus, et bussil oli tagurpidi kõik rikkis ja bussijuht kutsus mehi üles bussil parkimisplatsilt välja lük- kama ning kogu olid kolm-kolm- neli neegritest sõitjad talie abiks seda operatsiooni läbi viima.

Igal juhul buss edaspidi sõitis, kuigi diferentsiaal ja käigukast hirmsasti kollisid ja ragisid. Tunnise sõidu järele juhtuski see, mida karta võis: buss jäi hoopis seisma. Bussijuht kadus ning meie seisma. Kartsin juba, et mees on

ehk südamestõvega hoopis koju läi- nud ja meid saatuse hoolde jätanud. Siis aga nägin teda väljuvat tel- selpool maanteed olevast telefoni- kioskest.

Sain aru, et ta oli koju naisele hellistanud ja küsinud, et mida nüüd teha? Ta pörutas paar korda vastu rattaid ja proovis üuesti startida, aga tagajärjetult. Jär- nes uus käik telefonikioski ja kõne- lus naisega ja kui ta seda veel paar korda oli teinud, siis vist naine oli arvanud, et bussil on esimene ja teine käik katki, katsugu startida kolmanda käiguga ja kui mees oli seda kolm- neli korda harjutanud saigi ta bussil jälle liikuma kolma ja ragina peale vaatamata. Ohka- sin koos teiste reisijatega kergen- datult, aga mõtlesin sejuures et kuigi ameeriklased saavad vahel mehi ku peale kindluma hakkab nende igapäevane tehnika nagu logise- ma. Masinad ja aparatuur on juba nii palju, et neid ei jõuta enam korras pidada.

Kohalikult bussijaamast tuli mul veelkord takso võtta ja just nagu minn jaoks oligi ootamas üks neegritar juhiga takso. Mees toime- tas mu sõbralikult ja dollari ning veerandi eest kohale, kuigi oli juba pime ja ma ei tundnud enam õieti ära kohti ega ehitusi. Selgus, et majas kuulu tuli, on kass Liisa üle elanud kõik need neli või viis suurt ja teda järjekorras kiusanud koera ja kui ma magama jäin lamas ta mu lähedal tugitooli ja valvas mind ühest silmanurgast. Kui ku- stutasin talle, vaatasin korra kella ja see näitas, et ma olin kokku teel olnud kakskümmend üks tundi.

ENDEL KÖKS

Mikiver NM-ühkssas

Jaigrattur Mats Mikiver tegi Trondheims, Norras oma seni pa- rima sõidu tänavu. Need on tema oma sõnad intervjuus pärast Põ- hjala meistrivõistluste 172 km ühisstartiga sõitu, kus ta saavutas üheksanda koha konkurentsis kogu Põhjala paremikuga — 40 meest, muuseas 11 rootslast, kelledest al- nult üks, Sven-Ake Nilsson, jõudis finišisse enne Mikiveri.

Kuus esimest vajasad distantsi katmiseks 4.15 tundi, võitjaks esimest korda 42 aasta järel soom- lane: H. Hannus. Kolm ja pool mi- nutit hiljem jõudis pärile järgmine kamp kümne mehega, nende hul- gas Mikiver.

Felisevatele MM-võistlustele Montreals, Kanadas, kuhu roots- lased saadavad üheksa meest, ta siiski ei pääse psut tagasihoidlu- mate tulemuste pärast seniste võistlustel, nagu märgib riitlik peatreener C. Söderlund. Aga Mi- kiver on kõigest 20-aastane...

Eva Uustali edu

Mitmed Stockholmis eeslinna-le- hed on uutunud 14-aastaselt Eva Uustali. Et ta on hea kõrgushüp- paja, teati juba varemalt. Nüüd ta võitis osa Aivsjös peetud mitme- võistlusest C-klassi noortele ja püstitas uus Stockholmis rajooni- rekordi, floppides üle 1.56 (DN Syd peakiri: Uus rajoonirekord üle- võimsalt Eva Uustalt!). See on eestlane paremusel teine tulemus väljaspool Eestit — pagulasrekor- diks on Ene Milve-Marksaitse 1.60 (1962).

Neiljal alal (80 m tõkkejooks, kuulitõuge, 200 m jook ja kõrgus- hüpe) kogus ta punkte tublisti rohkem kui teised: 2174, mis annab talle C-klassi tänavuses tabelis sa- kuenda koha kogu Rootsis. Sa- madel katsevõistlustel üleriiklikele UP-finaalidele tuli muide kolman- dale kohale teine eestlane, Maie Wahtramäe, 1 728 p.

Kettaheljatate edu

Helgi Partist on tänavu mitmel korral juttu tehtud. Nn. "Tõõju- reservide" ülelidluliste meistri- võistlustel Moskvas jõudis ta lõ- puks ihaldatud 60 meetri piirini. Esimesel katsel sai ta märgi maha 59.461 ja teisel katsel tuli 60.14.

See tulemus annab talle maailma tänavuses edetabelis kümmanda koha. Nädalapärast hiljem peeti Moskvas N. Lildu meistrivõistu- sed, kus ta aga esines tagasihoid- likumalt: 55.74. Nii tuli leppida viienda kohaga, ehkki hõbedame- dist jäi üha võrre puudu.

Seevastu oli Veljo Kuusemäe kindaks peremeheks meeste ket- taringis (muidugi raskema ketta- ringi kui naistel). Ainsana ületas ta 60 m joone ja võitis kuldmedali: 61.00. Kolmandaks eestlaseks, kes heitis medalite pärast, oli kaugushüp- paja Tõnu Lepik.

7.81 jätкус seekord hõbedaks. Need kolm pluss pikamaajooksja Ene Seik on meie kindlaimad kandidaadid N. Lildu esindusrüh- ma EM-võistlustel Roomas.

Teine hoki- tshehh palus asüüli

TORONTO (EPL) — Sooses kumisa tahehi hokimängija Vac- lav Nedomansky ärarüppamisega ja Kanadasse asumisega sai tea- tavaks, et ta saabub Torontosse koos teise ärarüppajaga Tahehi rahvusvõimekonnast — Richard Pargada.

Mõlemad saavad lepingu Toron- to Torose professionaalsele jää- hokimeeskonda. Mõlema ärarüp- pamine ja asüülikaitse toimus Šveitsis.

Elektronarvuti töökohal tekitab rahulolematust

Maailma elektronarvutikon- gressil Stockholmis toimunud laudkonnadiskussioonis välitis Gö- teborgi ülikooli käitismajanduse instituudi uurija Aksei Targama, et elektronarvute kasutamine töökohtadel tekitab rahulolematust töötajate hulgas.

Targama on ülikooli ülesandel seda nähet uurinud Oxeölsundi rauatehases viimase aasta jooksul — uurimus, mis kestab edasi. Targama andis aru oma uuri-

muse esialgsetest muljetest. Eria- lapseltsialistid on harjunud ise planeerima oma tööd ja kui nende tööd juhtima hakati numeraarse süsteemiga elektronarvutiekraa- nil, siis leidsid nad, et kõik võima- lused on neil ära võetud omaneda algatusseks.

Sageli osutub ekraani juhtimis- informatsioon erialatöölisele otse arusaamatuks, kuna aparatuur töö- tab vahetpidamata ja registreerib ning reageerib ka töökaigule väl- jaspool oma töökohta.

Juurviljamüük Tallinna kohtosuurul.

Uus teos: Kümme aastat Al. Solzhenitsõni elus

Nõukogude Liidust välja lubatud ja hiljem kogu perekonnaga Nõukogude kodakondsusest väljajäetud blokeemik Solzhenitsõni isiklik sõber Jauris Medvedev on Inglismaal kirjutanud raamatu, mis tõlgitud ka rootsi keelde ("Tio år i Alexander Solzhenitsyns liv", Berghs Förlag AB).

See on esimene ajalik raamat kirjaniku kohta, mis tuleb tegelikult Nõukogude Liidust ja vaaleb sündinut sealsest vaatekohast. Raamat annab huvitava pildi kirjaniku võitlusest tsensuuriga ja kirjeldab nõukogudeliku kirjanduspoliitika teletaguseid. See tutvustab kirjaniku sõpru tema võitluses bürokraatia, häbematu valede ja vägivaldiga ähvarduste vastu. Mõned episoodid raamatus on koomilised, nii et lugeja peaaegu unustab tõsise olukorra – "kõrgemalt poolt" ettevetud aktioonid sunnivad tihti paratamatult mugama inimliku tobeduse ja lihtsameelsuse üle.

Jauris Medvedev on blokeemik, stalinistiajast ajaloos spetsialist Roy Medvedevi kaksikvend. Nende isa, filosoofia professor, langes Stalini terrori ohvriks. Kevadel 1970 pandi Jauris Medvedev valimatuks ja pääsis sealt ainult oma teadusmeestest kolleegide energiliste protestide tõttu. Ta kirjutas koos vennaga raamatu "Häidumeeluse probleemist" peale selle on ta andnud välja huvitava raamatu Nõukogude teadusmeeste tööttingimuste kohta.

Kevadel 1973 lubati tal koos perekonnaga sõita Inglismaale loenguid pidama. Tema seal olles võeti Medvedevilt ära nõukogude kodakondsus, mis tähendab maalt väljasaatmist.

Käesolev raamat valgustab eriti huvitaval kolme probleemi: Kuidas juhtus, et "Päev Ivan Denisovitši elus" üldse trükiti? Milliste meetoditega kuusati taga Solzhenitsõni kümme aasta jooksul. Millised näivad kirjaniku Nobeli-auhinna saajate olevat probleemid ja sündmused tema sõprade poolt vaadatuna.

Oma teose alguses juhib autor tähelepanu asjaolule, et N. Liidu ühine rahvusvahelise copyright-konventsiooni tähendab tegelikult, et nõukogude kirjanikud ei saa enam üle anda oma copyrighti ilma riigivõimu vahelesegamata. Vastasel korral on võimalus neid karistada. Positiivse närv aitab osutub uueks relvaks nõukogudele inimeste välist maailmast isoleerimise taotlustele.

Solzhenitsõni kirjutas "Päeva" 1966-68, kuid ei teinud katset seda avaldada enne aastat 1961, mil saatis selle avaldamiseks ajakirjale "Novõi Mir", mille toimetajaks oli Aleksander Tvardovski. Just enne seda oli Hrushšov 22. dal parteikongressil avaldanud üksikasju stalinistlikust terrorist. Otsustati küsida partei keskkomiteelt luba teose avaldamiseks. V.S. Lebedev luges raamatu Hrushšovile viimase puhkuse ajal Musta mere ääres, ka kaasasõidul Mikojan oli raamatu avaldamise poold. Ometi ei jätkunud sellest, sest tsensuuril (Glavit) oli ikkagi oma sõna öelda. Glavit on aures oas salajane ja üle eri ministereerumise seisev organ. Lõpuks otsustas partei keskkomitee avaldamise positiivselt – lähemate üksikasjade suhtes puuduvad andmed.

Raamatu kriitika oli läbiinõustatud, üldise kiitusega liitust ka seni väga konservatiivsed kriitikud. Autor võeti ilma ompoole soovilavaldusta. Nõukogude kirjanikkude liikmeks.

"Päeva" avaldamine kutsus välja stalinismi aega kujutavate käskkirjade uputuse kirjanikest ja ajakirjades juures. Selgus, et paljudel kirjanikel oli lausaahilis olnud vastavateemalisi teoseid, kuid nad polnud seni uskunud, et neid on võimalik avaldada. Tvardovski

(kes samal ajal lõpetas oma poeemi "Tshorkin teises maailmas", milles ironiseerib nõukogudeliku bürokraatia ja tsensuuri üle) tegi Hrushšovile ettepaneku tsensuur üldse kaotada. Siis aga oli konservatiivne-konservatiivne-stalinistlik rühm enmast jõudnud organiselrda ja hakkas Hrushšovile omalt poolt mõjutama. K. võttis oma senised selukohad revidiirimele ja loletas märtsis 1963 nende teemade kasutamise eest: "Kodaniliku porikarbes ründavad niisuguseid laipu". Samal ajal mõistis Hrushšov hukka moodsat taotlust kujutavas kunstis.

Reaktsiooni võiduks kujunes 1964 aasta Lenini auhinna määramine. Sel puhul ründas Solzhenitsõn noorkommunistide keskkomitee sekretäre, süüdistades kirjaniku, et ta "mõnevik pole plekita", kirjanik olevat olnud saksa sõjavang (!), kriminaalselt karistatud ja rehabiliteerimata. Solzhenitsõn hankis oma rehabiliteerimise paberid, millest selgus nende süüdistuste aluseks. Rõnnak valibus selleks korra, kuid samad süüdistused kerksid hiljem korduvalt uuesti üles, kuigi need oli avalikult ümber lükatud. Konservatiividel õnnetus "Päev" välja manövrerdada Lenini auhinna puhul. Auhinna sai väga keskparane teos, O. Gontjari romaan "Tronka". Kui Solzhenitsõni sõbrad pöördusid Hrushšovile poole, et saada toetust "Päeva" auhindamiseks, vastas ta teravalt: "Sellesse ei tohi enast segada, las auhinnaakomitee otsustab".

Tagantjärele selgub, et "Päeva" avaldamine toimus ainult õnneliku juhu, tujuja ja impulsiivse Hrushšovile isikliku toetuse tõttu.

Medvedev lõpetab teose selle osa pessimistliku küsimusega: "Kas peab teisti kunst, mis hetkeks sõna meele ees mitmes (kuigi kaugeil mitte veel kõigis) vikerkaar värves, nüüd uuesti jälle näitama ühtainsat värvi?" Küsimusele vastab sama pessimistlikult autori sõber, kes on osa võtnud oktoobrevolutsioonist ja koduõjast: "Paljud usuvad, et Hrushšovil ajal valitses demokraatia. See on menses, mingit demokraatiat polnud. Vahetevahel valitses teatav liberalism, mida meie maal ei tohi usaldada. See on omavoli huumane kulu. Igal juhul on see, mida me näeme, midagi juhuslikku. Usaldatav õigus nõuab usaldatavat, ehtsat demokraatiat."

Marksisti ei näidata alasti

MOSKVA (VES) – "Valentina ja Valentina" oli filmi nimi, mida N. Vene kinomehed tahtsid tänuva kevadel turule lasta. Kinnise esietendusele kutsuti ka peaministri Kossõgini, kes aga poole pealt etenduse katkestas.

Filmimehed Venemaal olid niimeit tahtnud ajaga kaasa minna ja lasknud mõnes stseenis Valentini ja tema kallimal end ühaalasti võtta. Kossõgini kuiv märkus: "Film võib ainult siis turustada, kui tegelased panevad end riide!" 41-aastane lavastaja oli tahtnud üht "tõelist märksist" kujutada veidi moodsamalt, niisugusena, kes ei põlga ka seksi ja isegi bodeille, kuid old vändatud mõned stseendid. Vene võimud on aga arvamisel, et marksistidel ei tohi seksiga midagi tegemist olla.

• Balder Jaan 'KOMM KONKSU'

Mul on üks tüdruk. Ma käin temaga, tähendab kurameerim. Ühel õhtul ütlesin talle:

"Komm kouksu".

Võtsin ta käe alt kinni.

"Mis on?" küsis ta jammunult ja vaatas suuri silmi mulle otsa. Niisugune nägu peas nagu oleks midagi juhtunud.

"Ei midagi," vastasin ma.

"Miks sa siis nii imelikult käitud?" küsis ta. "Hoiad mind kinni."

"Ma tahan sinuga jalutama minna."

"Siis niivisi?"

"Niivisi stidamlikult teineteise najal, teineteise soojuses, patseeriti vanasti ja see oli siis väga romantiline olemine."

"Ah rii. Sa oled siis ka nostalgias nakatunud," sõnas mu tüdruk.

"Nostalgia... Kas sa ka tead, mida see tähendab?"

"Mis seal teada. Tagurlus."

"Ohhoi!"

"Muidugi. Tagaalkiskuv jõud. Igatsetakse taga seda, mis ammu ajast moest läinud. Tänapäeva tantsud äkki enam ei kõlba. Toodagu nalle kolikambriist välja tangod ja valseid."

"Sellepärast, et need on romantilisemad," vastasin ma. "Romantilisest valmusest pundatuna..."

"Nakatatuna."

"Tulin täna ühele mõtele, mis mind päris kohutas. Vaata, me kurameerime juba nii kaua aega, aga mitte ühtegi korda ei ole me niivisi jalutanud, et ma hoiata su käe alt kinni."

"Meie ei ole ju üldse jalutanud," puhkus mu tüdruk naerma.

"Tõsi ta on," pidin ma tunnistama. Mul oli täna õudne mõelda, et oleme armastajad, aga ei ole kordagi jalutamas käinud.

"Oma jalutamised me sooritame ju autoga," ütles mu tüdruk. "Ja seal sa ei saa mu käe alt kinni hoida, sest sa pead kinni hoidma roolirattast."

Tõsi ta on, mõtlesin ma.

"Aga täna õhtul läheme niieidela vanamoeliselt jalutama. Hoiata su käe alt kinni ja..."

"Kuhu me niivisi läheme?"

"El kuhugi. Kähme lihtsalt."

"Lihtsalt... Kas see on siis lihtsalt, kui hoiad käe alt kinni nagu... mõnd vangit?" küsis mu tüdruk ja ta häales oli palju ironiat.

Ma sain tenast aru ka. TV-s võib vahel näha, kuidas tabatud kurjategijad hoiatakse kõvasti käe alt kinni... Muud käsitlusi hoidmist tänapäeval ju ei näe.

Mu tüdruk ütles lõbusalt lihtsades:

See tegi mind nukraks ja ma ohkasin:

"Tänapäeva inimesed ei tea millest nad ilma on ja ilma jäävad."

"Konksut," platis ta lihtsades vahele.

"Romantilisest elamusest... Kuski kuivalgel..."

"Kui inimesed on kuu peal tallamas käinud, mis romantikat tal siis enam saab olla? See oli vanasti, kui ei teatud, mis asi ta õieti on, siis ehk võlus veel armastajaid, aga tänapäeval..."

Mu sõda hakkas täis saama, vasturääkivine ärritas mind. Ja ma ütlesin:

"Täna õhtul me läheme jalutama."

Võisin ta välja. Ta hakkas jorama:

"Miks me peame jala käima, kui autoga saab palju kergemini."

Ma ei vastanud talle. Tõrjisin teda edasi, käe alt kõvasti kinni. Pargi suus ta seadis sõrad vastu. Rumal on rääkida sõrgadest, kui tegemist on nelukesega, see on õige, aga ta meenutas mulle veel väga looma, kes almas oma hirmast otsa hetkel, mil ta on tird tapamaja uksele.

"Ei: tüdhis ta lõdisedes. "Parki ma ei tule."

"Miks mitte?" küsisin ma. "Pargipõldus on selleks romantiliseks kohaks, kus armastajad saavad olla kahekeeli, rühbata oma õnnelikkarist..."

"Ära plära!" ütles mu tüdruk närviliselt. "Kas sa vähe oled kuulnud, mis paarikestega pargis juhtub?"

"Mis seal juhtub?"

"Ära tee end lollik, vastas mu kallim. "Kuvaler tehakse vageks ja ta armisam vägistatakse ära. Pärast lastakse talle kuul pähe ka veel."

Tõsi ta on, mõtlesin ma ja tundsin ise ka hirmu. Ei käinud talle enam peale, et lähme. Tegin aga näo, et mina ei kard, vaid annan järele selleks, et mu armis tüdrukul tahtmist teha. Ise pomisesin:

"Armastajad ei alms, mis ülevaatest elamusest nad tänapäeval ilma jäävad."

"Jumal hoidku!" ütles mu neli. "Hea, et meie nendest elamusest ilma jääme, mis meid pargipõlduses ootavad."

Järgmisel õhtul ma võisin ta teatriisse, sest ma tahtsin teda kuhugi ikkagi viia. Teatris oli huvitav inimesi vaadata. Otsa meie ees istus kaks paarikist, kes tõmbasid mu tähelepanu endale. Vahitsid teineteisele armumist ühe ja muudkui musutasid. Valgustatud saalis! Sudejavad võis muul ka olla, aga mul publikust kogu saali ulatuses lähevad olnud.

Vaatsin teda ja mulle oli selge, et teiste juuresolek neid absoluutselt ei sega. Telsed timbering on nagu tühi õhk. Nernad tundeid, et on sin kahekesi. Tütarlapse käel on noormehe käe ümber ja mehe oma sealse patsutamisevõimil puiga punsal. Vahivad teineteisele naeratades otsa ja suud on kogu aeg üna pikalt torus. Iga terakese aja järel lähenevad üksteisele ja siis on kiudla musnast, sest see aga see ilma magusa plaksuta kfi!

Vaatsin teda ja muutsin oma arvamusel. Ei mõtlema enam, et armastajad jäävad tänapäeval elamusest ilma. Aga kui minu tüdruk mind seal suudles, siis käis minust külmavärin läbi, sest see oli mulle plidlikuks elamuseks. Vanamoeline.

Eesti kool — eelis eesti rahvusgrupile

Kutseline pedagoog rootsi koolis Borásis Ado Irval, kes oli ka kodumaal õpetajaks, on külastanud Stockholm ja Stockholm Eesti Algkooli. Ühenduses algava kooliaastaga on ta kirja pannud oma muljed, milledest ta rõhutab kui suureks eeliseks on eesti rahvusgrupile omada isemaa kooli.

Mulle ja minu perele oli suureks üllatuseks ja meelde jäävaks sündmuseks juuni keskel külastada meie pagulaspolve kõige pikema ajalooga rahvusliku eli kantsi, Stockholm Eesti Algkooli.

Koolijuhataja ja kooli hing — rektor Udo Juono võttis meid isiklikult vastu ja selgitas peensusteni kõiki, mida vanad koolivennad ja kolleegid omavahel soovivad arutada.

Meid kõiki imponeeris kooli asukoht vanalinnas, Põhjala Veneetsia ajaloolises keskkonnas, kus oli ruumi isegi moodsa aja koolile vastava mitmekülgsel mänguplatsile. Kooliruumid on kõrged ja õhu ning valgusrikkad. Kõik eelnimetatud elemendid on väga olulised tegurid igapäevases koolitöös. Kahjuks pean nimetama, et mitmeski väga moodsas rootsi koolis on patustatud eelnimetatud eelduste osas.

Mis meid aga eriti rõõmsalt üllatasid, olid võimla ja suelbasseini mis on väga haruldased ka siinses riigis. Tees — "terves kehas terve vaim" — on saanud väga hea lahendusviisiks pagulaseestlaste põhikoolis. Opi ajalugu, siis oskad ka tulevikku kujutada — on teine ajalooline teos koolitöö alusmüüriks. Algkool asub ajaloolisel pinnal, ajaloolises hoones ja

ajalooliste hoonete keskel, kus peaaegu iga kivi, vana ese või ehitise jätustab ajalugu õpilastele täienduseks nende raamatuteadmistele. Eks ehitatudki Stockholm peale Sigtuna hävitamist eesti viikingeid pidurdavaks kantsiks Mäleriärdet?

Ja nüüd — sügisel 1974 — tõttavad rahumeelsed eesti viikingute järeltulijad peale 900-aastast pikka ajalugu Stockholmis oma kooli, et seal ammutada eluvõitlusteks vajalikke teadmisi ja oskusi. Koolil on palju eeliseid võrreldes teiste Stockholm ja rootsi koolidega. Kool asub liikluskeskuses, kuhu saab sõita mitmete liikluskahenditega. Veerandtunni tee kaugusel asub üle lahesopi kaunis looduses Skansen — rootsi suurim vabamuseum.

See on üks suur eelis linnalastele, mis võimaldab neil õppida loodust ja ajalugu oma lähemas ümbruses. Pedagoogina lisan juurde, et kooli tsentraalne asukoht eelnimetatud eelistega on õpilasi, õpetajaid ja õpetööd inspireerivaks allikaks, millised eelised puuduvad kahjuks väga paljudel koolidel.

Kui veel eelnimetatule juurde lisada, et eesti kooli õpilaste koolide õppejõududega tasustatud, siis on see üks suurim rahvuslik saavutus, mida on ka kinnitanud rootsi kooli ametivõimud. Ei ole mingi ime, et kui meie kooli heade teadmistega ja teadliku distsipliiniga õpilased siirduvad rootsi kooli kõrgharidusse, siis nad tunnevad seal end võõrastena selles koolikeskkonnas kus puudub sageli vajalik kontakt kooli ja kodu vahel ning õpilaste ja õpetajate vahel, rääkimata teistest koolitööks vajalikest asjaoludest.

Alustan käesoleval sügisel oma 41-st koolitöö-aastast. Olen õppinud ja õpetanud väga mitmet liiki koolides nii kodumaal kui ka Rootsis. Olen külastanud mitmeid kooli nii Euroopas kui ka USA-s ja võin lühidalt öelda, et Stockholm Eesti Algkool on üks neist vähestest, mida ma olen suure naudinguga imetlenud ja ennast antud olukorda seadnud.

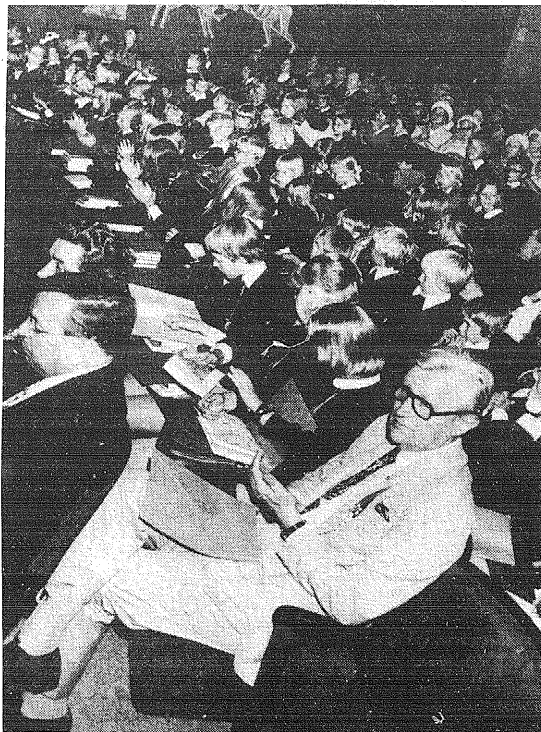
Soovin, et Stockholm eestlaskond põhjalikult kaalutleb oma laste kooliküsimust praegusel rootsi koolide väga kiirelt vahelduvate reformide ajastul. Mõelge kõigile neile nimetatud ja nimetatamata eelistele koolitöö osas, mis saavad osaks ainult ühele eesti pagulasgrupile vabas maailmas.

Soovin jõuda ja rahu õpilaste vanematele, õpilastele ja kooli juhtkonnale ning õpetajaskonnale.

ADO IRVAL

Leo Keerberg San Francisco külastas Stockholm.

Arvi Raudoja (Umverk) tuli Toronto põhjansa linnavalitsuse poolt korraldatud võistlusel kehalese vastupanu ja nõtkuse osas üle 50-aastaste vanuseklassis. Raudoja tuli esikohale kolmel katsealal, teiseks ühel ja kolmandaks samuti ühel alal.

Kevadiselt Stockholm Eesti Algkooli lõpuaktuselt (EPL-foto Tipp-o)

E. Komitee vastab ringkirjaga REE avalikule kirjale

Eesti Komitee on maikuus väljastatud Rootsi Eestlaste Esinduse avalikule kirjale organisatsioonide ankeedi küsimusele vastanud alles niid uue ringkirja kujul eesti organisatsioonidele, millest on koopia saadetud ka Eesti Päevalehele.

Eesti Komitee kirjutab:

Eesti Komitee saatis 15. mail eesti organisatsioonidele ankeetlehed andmete saamiseks rootsi ametiasutustele toetusle toetamiseks. Sel puhul saatis Rootsi Eestlaste Esindus laiali avaliku kirja, mis ära toodi "Eesti Päevalehele" esilehelt. Vastuseks sellele REE avalikule kirjale palume avaldada alljärgnevat kirja, mille Eesti Komitee on saatnud eesti organisatsioonidele 15. augustil.

See kiri on järgmine:

Eesti Komitee saatis 15. mail eesti organisatsioonidele kirja ja ankeetlehe organisatsioonidele majanduslike vajaduste teadaandmiseks, et neid ühiselt esitada rootsi ametiasutustele koos meepoolse seisukohaga Sisserännu uurimiskomisjoni reformiettepanekute kohta. Seni on Sisserännuamet eesti keskorganisatsioonide toetuspälvad rahuldumata jätnud pö-

hjudusega, et neil ei ole eelarves selleks küllaldaselt raha.

Sellepärast on vajalik, et meil on koostatud kõigi eesti organisatsioonide majanduslike vajaduste ühine rahvusliku kultuuritöö eelarve, et me saaksime selle esitada varakult rootsi vastavatele asutustele, nii et nad teaksid juba riigi eelarve koostamisel meie vajadusi ja saaksid nende vajaduste rahuldamiseks vastavad summad eelarvesse võtta.

Eesti Komitee ankeedile on vastanud seni juba ligi poolaasta organisatsioonid, kuid et ühegi organisatsiooni hviid tähelepanemata ei jääks, on soovitat, et ankeedile vastavad kõik organisatsioonid, kes soovivad saada riiklikku toetust.

Eesti Komitee on viimastel aastatel vahendanud riiklikku ja omavalitsuslikku toetust eesti organisatsioonidele umbes poolteist miljonit krooni aastas. See on suur summa, mis kinnitab rootsi ametiasutuste heatahtlikkust eesti rahvuskultuurilise töö suhtes ja mis kinnitab ka rootsi ametiasutuste usaldust Eesti Komitee vastu.

Sellepärast on väga võõrastav, kui Eesti Komitee 15. mail kirja puhul Rootsi Eestlaste Esindus

Eslon neljas

KOPENHAAGEN (EPL) — Veljas Taanis toimunud rahvusvahelisel välkmaleturniiril 200 osavõtjaga (nendest 100 Saksamaalt), võistles ka Falkpöngi noor eestlane Jaan Eslon, tulles neljandaks, mis tõi kaasa rahalise auhinna. Võitjaks oli sakslane Heinicke.

Eslon startis hiljalt võttes kuus esimest partiid, mängis aga seitsmendast kaheksandasse voorus viiki ja kaotas viimase. Tippgruppi pääses ka Leho Laurine Vallingbyst, kes saavutas 4,5 punkti — 50 protsenti võimalikust.

Kadunu leiti surnult

TORONTO (ME) — 78-aastane Anna Türi läks 30. juuni õhtupoolikul kella 17 paigu cma tütre pr. Jürgensi perekonnas suvilast eestlaste suvilasal Jöekääril jalutama ja kadus järelt.

Otsimised ei annud tulemust, kuigi selgus, et vanake vahepeal oli kohanud üht eestlast ja küsinud teed koju — see ei osanud aga juhtuda, kuna ta ei teadnud Jürgenseni suvila asukohta. 150 eestlast ja kohalikku elanikku kammisid metsad läbi leidmata kadumist.

Alles nüüd leiti Anna Türi surnult ühe suure puu alt, umbes 3 kilomeetri kaugusel eesti laste suvekodust. Leidjaks olid kohalikud talupidajad. Ilmselt varises väsinud vanake puu alla kokku pärast pikka ringkieslemist.

saatis avaliku kirja eesti organisatsioonidele, milles hoiatati Eesti Komiteele vastamise pärast. On usna eriskummaline suhtumine eesti organisatsioonidesse, kui REE hoiatab teisi organisatsioone Eesti Komitee kaudu riiklikku toetust küsimast, kuid REE-i endal sobib küll Eesti Komitee kaudu riiklikku toetust vastu võtta.

Nagu juba suure hulga eesti organisatsioonide ankeedivastused näitavad, on meie organisatsioonid niivõrd targa ja kaine mõttevalla juhtkonnaga, et nad ei lase end eksiteele viia REE avalikust kirjast, vaid julgelt astuvad välja oma huvide kaitseks, et saavutada vajalikku majanduslikku alust vajalike rahvuslikeks tegevuseks.

Kuna Sisserännu Uurimiskomisjoni reformiettepanekute avaldamine on viibinud, siis on ka Eesti Komiteel võimalik pikendada ankeedile vastamise tähtaega nende organisatsioonidele, kes seni ei ole veel jõudnud vastuseid anda saata.

Palume aga täidetult ankeedid tagastada Eesti Komiteele hiljemalt 2. septembriks s.a., et saaksime asuda kokkuvõtte tegemisele. Tahame eeltooduga olla varult valmis, et eesti organisatsioonide rahvusliku kultuuritöö aastaeelarvet esitada õigeaegselt rootsi ametiasutustele.

Stockholms 15. augustil 1974

Eesti Komitee nimel

A. Reintamm

esimees

H. Mark

bürojuhataja

Oskad aega paremini kasutada?

Möödunud aastal võttis täiskasvanute õppekursustest osa üle 1,5 miljoni inimese. Sügisel ootame veelgi rohkem. Kasuta ära juhust arendada ka omi huve. Sul on valida tuhandeid kursisi ja õpperinge üleriigilises ulatuses.

Praegu on sobiv aeg registreeruda, miks mitte helistada juba täna kohaliku koolikontori, kommunaalsesse vuxenutbildningusse, lähemasse rahvaulikooli või mõnda studieförbundetist.

Ütle, et sa soovid programmi. Skolöverstyrelsen